



**«ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ»  
Γ. ΜΠΑΜΠΙΝΙΩΤΗΣ - ΚΕΝΤΡΟ ΛΕΞΙΚΟΛΟΓΙΑΣ 2017**

Μελέτη – παρουσίαση – πρόταση αποδοχής και ένταξης στα επίσημα βοηθήματα του ελληνικού αγωνιστικού σκραμπλ

Υποβάλλεται στις Γενικές Συνελεύσεις των Ομίλων Σκραμπλ

Επιμέλεια: Θράσος Μυρσίνης

Ιούλιος 2019

## 1 Εισαγωγή

Το ελληνικό αγωνιστικό σκραμπλ (scrabble) διέπεται από κανονισμούς διεξαγωγής αγώνων και όρους αποδοχής λέξεων, που ισχύουν σε όλες τις επίσημες διοργανώσεις. Η Πανελλήνια Ένωση Σκραμπλ διασφαλίζει και εγγυάται την απαραίτητη και ενιαία ανά την επικράτεια τήρηση των «κανονισμών διεξαγωγής αγώνων σκραμπλ (scrabble)» καθώς και των «όρων αποδοχής λέξεων». Σε αυτούς καταγράφονται αναλυτικά και όλα τα επίσημα βοηθήματα, με βάση τα οποία τεκμαίρεται η αποδοχή ή μη των κλιτικών τύπων όλων των λημμάτων που περιλαμβάνονται στα επίσημα λεξικά που χρησιμοποιούνται στο ελληνικό αγωνιστικό σκραμπλ.

Τα λεξικά αυτά είναι – ως γνωστόν – το Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής του Μανόλη Τριανταφυλλίδη και το Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας του Γεωργίου Μπαμπινιώτη. Για την κλίση των λημμάτων των ως άνω λεξικών χρησιμοποιούνται επισήμως η μικρή σχολική Γραμματική της Δημοτικής του Ιδρύματος Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη) 2002, η μεγάλη Γραμματική της Δημοτικής του Μανόλη Τριανταφυλλίδη 1996 και η σχολική Γραμματική της Αρχαίας Ελληνικής του Μιχάλη Οικονόμου (αποκλειστικά για αρχαιοκλίτα λήμματα και μόνον εάν για την κλίση τέτοιων λημμάτων δεν βοηθά η νεοελληνική γραμματική).

## 2 Προβλήματα στην πράξη

Το μεν Λεξικό Τριανταφυλλίδη περιλαμβάνει παράρτημα με αναλυτικούς πίνακες κλιτικών παραδειγμάτων, το δε κυρίως Λεξικό Μπαμπινιώτη δεν περιλαμβάνει αντίστοιχους πίνακες (όπως λ.χ. γίνεται στο «λεξικό για το σχολείο και το γραφείο» του Γ. Μπαμπινιώτη, το οποίο όμως δεν είναι αποδεκτό βοήθημα). Στο σώμα του κυρίως (μεγάλου) Λεξικού Μπαμπινιώτη τα περισσότερα λήμματα συνοδεύονται και από κλιτικές πληροφορίες που βοηθούν (σε μεγάλο βαθμό) τον αναγνώστη να κλίνει τα εν λόγω λήμματα. Πλην όμως, στο λεξικό αυτό ληματογραφούνται και χιλιάδες λέξεις που δεν συνοδεύονται καθόλου από κλιτικές πληροφορίες.

Δεν περιλαμβάνεται στα αποδεκτά βοηθήματα η «Σύγχρονη Σχολική Γραμματική για όλους» του Γ. Μπαμπινιώτη, που εκδόθηκε από το Κέντρο Λεξικολογίας το 2017. Η υπαγωγή στα αποδεκτά βοηθήματα της Γραμματικής αυτής κρίνεται υποκειμενικά ότι δεν θα μπορούσε να βοηθήσει καταλυτικά στην επίλυση προβλημάτων που προκύπτουν κατά την εφόρευση των λημμάτων που δίδονται χωρίς κλιτικές πληροφορίες, ενώ αντιθέτως εκτιμάται ότι εάν υπαχθεί στα αποδεκτά βοηθήματα και το «Λεξικό για το Σχολείο και το Γραφείο» θα συμβάλλει καθοριστικά στην εξάλειψη του προβλήματος. Εντούτοις, με την υπαγωγή της Γραμματικής αυτής στα επίσημα βοηθήματα, θα προκύψουν εκατοντάδες κλιτικοί τύποι που αυτήν τη στιγμή δεν είναι αποδεκτοί. Στην παρούσα μελέτη θα παρουσιαστούν διεξοδικά τα συγκεκριμένα σημεία από τα οποία προκύπτει ότι η «Σύγχρονη Σχολική Γραμματική για όλους» θα συμβάλλει στη διεύρυνση της βάσης αποδεκτών λέξεων του ελληνικού αγωνιστικού σκραμπλ και θα καταδειχθεί το τι παραπάνω μπορεί να προσφέρει σε σχέση με τη Γραμματική Τριανταφυλλίδη.

### 3 Σύντομο ιστορικό

Στις 15/4/2018 διεξήχθη Γενική Συνέλευση στον Όμιλο Αθηνών, στην οποία συζητήθηκε και εγκρίθηκε παμψηφεί πρόταση υπαγωγής στα αποδεκτά βοηθήματα της Γραμματικής Μπαμπινιώτη. Στη συνέχεια εστάλη σχετικό αίτημα στην Πανελλήνια Ένωση Σκραμπλ, το οποίο η τελευταία προώθησε προς ψήφιση σε όλους τους υπόλοιπους Ομίλους (Καστοριάς, Πτολεμαΐδας, Θεσσαλονίκης, Βέροιας και Ρόδου). Οι Όμιλοι Καστοριάς και Βέροιας δεν απάντησαν ποτέ. Ο Όμιλος Ρόδου απάντησε στις 3/5/2018 («...τουλάχιστον στη Ρόδο, το θεωρούσαμε αυτονόητο, εφόσον χρησιμοποιούμε το λεξικό, ότι θα χρησιμοποιούμε και τη γραμματική.... κι έτσι θα έπρεπε να είναι....»). Ο Όμιλος Θεσσαλονίκης συγκάλεσε Γενική Συνέλευση στις 21/10/2018 και ψηφοφορία με το ερώτημα «Συμφωνείτε, εάν συμφωνήσει και η πλειοψηφία των παικτών όλων των ομίλων, στο μέλλον να συμπεριληφθούν στα αποδεκτά βοηθήματα η Σύγχρονη Σχολική Γραμματική για όλους 2017 του Γ. Μπαμπινιώτη και το Λεξικό για το Σχολείο και το Γραφείο, Γ΄ έκδοση 2012 του Γ. Μπαμπινιώτη;». Ψήφισαν συνολικά 35 μέλη, εκ των οποίων 14 υπέρ, 11 κατά και 10 «δεν γνωρίζω / δεν απαντώ». Ο Όμιλος Πτολεμαΐδας συγκάλεσε Γενική Συνέλευση στις 14/11/2018, όπου «....το θέμα συζητήθηκε, εκφράστηκαν διάφορες απόψεις και αποφασίστηκε ότι ο ΟΣΠ δεν έχει αντίρρηση στην ένταξη του συγκεκριμένου βοηθήματος, αρκεί να υπάρξει πρώτα μια τεκμηριωμένη πρόταση όπου να περιγράφονται πού ακριβώς βοηθά στο παιχνίδι, τι παραπάνω έχει σε σχέση με την Γραμματική Τριανταφυλλίδη που αυτήν τη στιγμή αποδεχόμαστε κ.λπ....».

### 4 Πρόλογος

Η «Σύγχρονη Σχολική Γραμματική για όλους» αποτελεί συνέχεια της μεγάλης Γραμματικής των Γ. Μπαμπινιώτη και Χρ. Κλαίρη (2004, επανέκδοση 2011), ενός εκτενούς έργου που υπεισέρχονταν σε πολύ εξειδικευμένες έννοιες και εξεζητημένες αναλύσεις, που ενδιαφέρουν μόνο τον ειδήμονα. Αντίθετα, η «Σχολική Γραμματική» του Γ. Μπαμπινιώτη συντάχθηκε με την τολμηρή φιλοδοξία του επιστήμονα να καταστεί επίσημο σχολικό βοήθημα. Σύμφωνα με τον ίδιο «...Σε γλώσσα με μακραίωνη διπλή παράδοση (προφορική και γραπτή, λόγια και δημώδη) και με σχετικά πρόσφατη λύση του γλωσσικού ζητήματος (μόλις προ 40 ετών) είναι φυσικό να εμφανίζονται ακόμη και σήμερα παράλληλοι τύποι (διτυπίες γραμματικές και συντακτικές) και μέγα πλήθος επιβιώσεων από τη λόγια παράδοση. Μια περιγραφική γραμματική όπως η παρούσα οφείλει να περιγράψει και να χαρακτηρίσει τις χρήσεις αυτές, αντί της αυθαίρετης – αντιγλωσσολογικής επιλογής να τις αγνοήσει, να τις αποκλείσει ή να τις υποβαθμίσει με ρυθμιστική παρέμβαση...», σαφέστατος υπαινιγμός για τη Γραμματική Τριανταφυλλίδη.

### 5 Προσωπικό στίγμα του επιστήμονα

Επιστημονικά συγγράμματα γύρω από τη νεοελληνική γραμματική υπάρχουν αρκετά. Θεωρείται όμως αυτονόητο ότι δεν αποτελούν το ένα αντίγραφο του άλλου. Στην κάθε γραμματική ο κάθε συγγραφέας δίνει το στίγμα του με προσωπικές παρεμβάσεις, π.χ. στη – μη αποδεκτή στο σκραμπλ – γραμματική του Σωφρόνη Χατζησαββίδη που διδάσκεται στο Γυμνάσιο, βρίσκουμε την κλητική των αρχαιοκλιτών θηλυκών σε -ος να

σχηματίζεται όπως και στα αρσενικά (νήσε, οδέ, έξοδε, διάμετρε, βίβλε κλπ.), κλιτικοί τύποι που δεν απαντώνται σε άλλη γραμματική. Το ίδιο συμβαίνει και με τη γραμματική Μπαμπινιώτη, δηλαδή καταγράφονται κάποιοι κλιτικοί τύποι που δεν απαντώνται σε άλλη νεοελληνική γραμματική. Θα τα δούμε τώρα αυτά αμέσως παρακάτω. Επιπλέον, θα πρέπει όλοι μας να γνωρίζουμε ότι καμία γραμματική δεν είναι πλήρης, υπό την έννοια ότι δεν μας βοηθά πάντοτε η προσφυγή στην γραμματική, όταν προσπαθούμε να βρούμε όλους τους κλιτικούς τύπους ενός λήμματος. Κάθε γραμματική παραθέτει μεν ορισμένα παραδείγματα, αλλά είναι αδύνατον να συμπεριλάβει όλα τα λήμματα της νεοελληνικής.

## 6 Διαφορές σε σχέση με τη Γραμματική Τριανταφυλλίδη

α) Στο μεσοπαθητικό παρατατικό της α΄ συζυγίας (ντύνω – ντύνομαι) δίδονται οι καταλήξεις -όμουν(α), -όσουν(α), -όταν(ε), -όμασταν / -όμαστε, -όσασταν / -όσαστε, -ονταν / -όντανε / -όντουσαν (σελ. 161 & 164). Προκύπτουν νέοι κλιτικοί τύποι γ΄ πληθυντικού σε -όντουσαν

β) Στο μεσοπαθητικό παρατατικό της α΄ τάξης της β΄ συζυγίας (αγαπώ – αγαπιέμαι) δίδονται οι καταλήξεις -ιόμουν(α), -ιόσουν(α), -ιόταν(ε), -ιόμασταν / -ιόμαστε, -ιόσασταν / -ιόσαστε, -ιόνταν(ε) / -ιόντουσαν / -ιούνταν(ε) (σελ. 161 & 164). Προκύπτουν νέοι κλιτικοί τύποι γ΄ πληθυντικού σε -ιόντουσαν.

γ) Στο μεσοπαθητικό παρατατικό της β΄ τάξης της β΄ συζυγίας (θεωρώ – θεωρούμαι) δίδονται οι καταλήξεις -ούμουν(α), -ούσουν(α), -ούνταν / -είτο, -ούμασταν / -ούμαστε, -ούσασταν / -ούσαστε, -ούνταν (σελ. 161 & 164). Προκύπτουν νέοι κλιτικοί τύποι γ΄ ενικού σε -είτο.

δ) Στα ρήματα θυμάμαι, κοιμάμαι, λυπάμαι, φοβάμαι δίδονται οι καταλήξεις -άμαι / -ούμαι, -άσαι, -άται, -ούμαστε / -όμαστε, -άστε / -όσαστε, -ούνται (σελ. 172). Προκύπτει ο τύπος β΄ πληθυντικού σε -όσαστε. Δεν είναι όμως νέος τύπος, καθώς στη Γραμματική Τριανταφυλλίδη ο τύπος αυτός δίδεται ως β΄ πληθυντικό πρόσωπο παρατατικού.

ε) Στο κεφάλαιο των μετοχών που προέρχονται από τη λόγια παράδοση δίδονται κάποιες καταλήξεις που συνοδεύονται από παραδείγματα, δηλαδή -όμενος, -η, -ο (δεχόμενος, -η, -ο), -ούμενος, -η, -ο (θεωρούμενος, -η, -ο), -όμενος, -η, -ο (μελετώμενος, -η, -ο), -ων, -ουσα, -ον (ισχύων, ισχύουσα, ισχύον), -ών, -ώσα, -ών (κυβερνών, κυβερνώσα, κυβερνών), -ών, -ούσα, -ούν (αναλογών, αναλογούσα, αναλογούν), -ών, -ούσα, -όν (εκλιπών, εκλιπούσα, εκλιπόν), -θείς, -θείσα, -θέν (ιδρυθείς, ιδρυθείσα, ιδρυθέν). Δίδονται επίσης ως παραδείγματα οι μετοχές ισχυριζόμενος, αμφισβητούμενος, εγγυώμενος, εργαζόμενος, διαμαρτυρόμενος, ενδιαφερόμενος, επιφυλασσόμενος, υποκινούμενος, τιμώμενος, αναρριχώμενος, αναρτώμενος, αποσπώμενος, διασπώμενος, δαπανώμενος, εξαρτώμενος, καταχρώμενος, ορμώμενος, προσδοκώμενος, παρευρεθείς, διατεθείς, συμφωνηθείς, ασχοληθείς, δικαιούμενος, σκεπτόμενος, ειρωνευόμενος, αρνούμενος, ασχολούμενος, βεβαιών, -ούσα, ούν, παθών, -ούσα, -όν, διατηρών, αποφοιτών, αναβράζον, περιοδεύων, αποτυχών, πεσών, απελθών, διαφυγών, παρελθών, πληγείς, παρών, τρέχων,

συμμετέχων, απελαθείς, απορριφθείς, ιθύνων, ομιλών (σελ. 181 - 183). Πολλές από αυτές τις μετοχές δεν είναι σήμερα αποδεκτές, καθώς δεν δίδονται ούτε στο λεξικό Μπαμπινιώτη, ούτε στο λεξικό Τριανταφυλλίδη. Π.χ. δεχόμενος, -η, -ο, ιδρυθείς, -είσα, -έν, διατηρών κλπ.

ζ) Στο κεφάλαιο των μετοχών με λόγιο αναδιπλασιασμό ή χρονική αύξηση δίδονται εν είδει παραδείγματος αρκετά ρήματα με τις μετοχές τους (σελ. 183 – 186). Κάποια από αυτά δεν είναι σήμερα αποδεκτά. Π.χ. βεβαρημένος, διακαίω, νενομισμένος κλπ.

η) Στο κεφάλαιο με τα ρήματα σε -ώ προερχόμενα από αρχαία συνηρημένα σε -όω (αξιώ, απαξιώ, αροτριώ, βεβαιώ, δηλώ, δηώ, διαβεβαιώ, διαβιώ, εγκυστώ, εκπληρώ, ζηλώ, κοινοβιώ, πληρώ, σκολιώ, υπερπληρώ) δίδονται στον ενεστώτα της ενεργητικής φωνής οι καταλήξεις -ώ, -οίς, -οί, -ούμε, -ούτε, -ούν (σελ. 188). Ανατρέχουμε στη συνέχεια στους επίσημους όρους αποδοχής λέξεων (Δ 11) και διαπιστώνουμε ότι τα ρήματα αυτά κλίνονται σύμφωνα με τα κλιτικά παραδείγματα της Γραμματικής Τριανταφυλλίδη, όπου το β' πληθυντικό πρόσωπο έχει κατάληξη σε -οίτε. Προκύπτουν νέοι κλιτικοί τύποι λόγω της κατάληξης σε -ούτε.

θ) Στο κεφάλαιο των ρημάτων σε -ούμαι δίδονται οι καταλήξεις του παρατατικού -ιόμουν, -ιόσουν, -ιόταν, -ιόμαστε / -ιόμασταν, -ιόσαστε / -ιόσασταν, -ιούνταν / -ιόνταν αλλά και -ούμουν, -ούσουν, -ούνταν / -ούταν / -είτο, -ούμαστε / -ούμασταν, -ούσαστε / -ούσασταν, -ούνταν / -ούντο. Ως παραδείγματα αναφέρονται οι κλιτικοί τύποι χρησιμοποιόταν, (ε)χρησιμοποιείτο, ασχολιόταν, ασχολείτο, (ε)στερείτο, απειλούταν, απειλείτο, κρατιόταν, κρατείτο, αρκείτο, προηγείτο, κατηγορείτο, (ε)κινείτο κ.ά. (σελ. 189 – 191). Προκύπτουν νέοι κλιτικοί τύποι γ' ενικού σε -είτο, και -ούταν καθώς και γ' πληθυντικού σε -ιούνταν και -ούντο.

ι) Στο κεφάλαιο των ρημάτων σε -ώμαι επισημαίνεται ότι «τα λόγια ρήματα, που αποτελούν την πλειονότητα της ομάδας αυτής, είναι ελλειπτικά και ως επί το πλείστον στον παρατατικό δεν σχηματίζουν άλλα πρόσωπα πλην του γ' ενικού και του γ' πληθυντικού». Δίδονται ως παραδείγματα οι κλιτικοί τύποι ανακτάτο, εκτιμάτο, καταχράτο, αντανακλώντο, (ε)τιμάτο, διεσπάτο, αποπειράτο, καταχρώντο. Επισημαίνεται επίσης ότι «οι κληρονομημένοι αρχαίοι τύποι παρουσιάζουν δυσκολίες τόσο ως προς το επίθημα όσο και ως προς την αύξηση (π.χ. διεσπώμην, διεσπάσο, συνεσπώμεθα, απεπειράσθε) και ως εκ τούτου συνήθως αποφεύγονται από τους ομιλητές, οι οποίοι τους παρακάμπτουν χρησιμοποιώντας περιφράσεις ή συνώνυμα» (σελ. 191 – 192). Προκύπτουν κι εδώ κάποιοι νέοι κλιτικοί τύποι.

κ) Στο κεφάλαιο των λόγιων μεσοπαθητικών τύπων του αορίστου σε -θην, -θης, -θη, -θημεν, -θητε, -θησαν δίδονται ως παραδείγματα οι κλιτικοί τύποι γ' ενικού απήχθη, εισήχθη, διεξήχθη, μετήχθη, παρήχθη, προήχθη, συνήχθη, ήρθη, εξήρθη, ελήφθη, αντελήφθη, κατελήφθη, παρελήφθη, προσελήφθη, ελέχθη, προελέχθη, συνήφθη, ετέθη, κατετέθη, προσετέθη, συνετέθη, διεσώθησαν, απεσύρθη, εκλήθησαν, συνέβη, προέβη, μετέβη, παρενέβη, επενέβησαν, προσεβλήθη, επεβλήθη, απωλέσθη, κατεχωρίσθη, παρελήφθη, ενεκρίθη, εξωφλήθη, απερρίφθη κλπ. (σελ. 192 – 193). Προκύπτουν κι εδώ κάποιοι νέοι κλιτικοί τύποι.

## **7 Μειονεκτήματα**

Όπως σχολιάστηκε και στην παράγραφο αρ. 5, καμία γραμματική δεν είναι πλήρης. Το συγκεκριμένο βοήθημα «χωλαίνει» σε κάποια σημεία, σοβαρότερα εκ των οποίων είναι τα εξής:

α) Πουθενά δεν γίνεται αναφορά στην κλητική πτώση. Το πρόβλημα εντοπίζεται σε κάποια αρσενικά ουσιαστικά που σχηματίζουν στην κλητική διαφορετική κατάληξη από την συνηθισμένη.

β) Ελάχιστα γράφονται για την προστακτική έγκλιση. Το πρόβλημα εντοπίζεται σε κάποια ρήματα που σχηματίζουν αοριστικό θέμα άσιγμο, το οποίο λήγει σε υγρό σύμφωνο ή έρρινο σύμφωνο.

γ) Πολύ λίγα αναφέρονται και για τα μονολεκτικά παραθετικά των επιθέτων. Το πρόβλημα εντοπίζεται στο ότι δεν είναι απόλυτα σαφές ποια ακριβώς επίθετα δύνανται να σχηματίζουν μονολεκτικά παραθετικά.

## **8 Πλεονεκτήματα**

Η πιθανή υπαγωγή και ένταξη της «Σύγχρονης Σχολικής Γραμματικής για όλους» του Γ. Μπαμπινιώτη στα αποδεκτά βοηθήματα, εκτιμάται ότι θα προσθέσει αρκετούς κλιτικούς τύπους στη βάση αποδεκτών λέξεων του ελληνικού αγωνιστικού σκραμπλ. Επαναλαμβάνουμε όμως ότι θα εξακολουθεί να υφίσταται σοβαρό πρόβλημα με εκατοντάδες λήμματα, τα οποία λημματογραφούνται χωρίς κλιτικές πληροφορίες. Εκτιμάται ότι το πρόβλημα θα αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά με την αποδοχή ως επίσημου βοηθήματος του «Λεξικού για το Σχολείο και το Γραφείο» του Γ. Μπαμπινιώτη. Σ' αυτό συμπεριλαμβάνονται αναλυτικοί πίνακες με πλήρη κλιτικά υποδείγματα.

## **9 Επίλογος**

Το βιβλίο πωλείται στα βιβλιοπωλεία 27 €. Έχει 480 σελίδες και διαστάσεις 24 X 17 cm. Εκδόθηκε το 2017 από το Κέντρο Λεξικολογίας. Ο Γ. Μπαμπινιώτης είναι καθηγητής της γλωσσολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Μπορεί ελεύθερα να το ξεφυλλίσει κανείς ηλεκτρονικά μέσω της ιστοσελίδας του Κέντρου Λεξικολογίας.

Δεν είναι απαραίτητη η αγορά του βοηθήματος από τους Ομίλους, αφού υπάρχει η δυνατότητα να ασχοληθεί με αυτό μια ολιγομελής ομάδα, να αποδελτιωθούν και να ψηφιοποιηθούν σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα όλοι οι νέοι κλιτικοί τύποι, να δοθούν (δωρεάν) στην κοινότητα του σκραμπλ έγκαιρα και να αρχίσουν να ισχύουν μετά από ένα εύλογο χρονικό διάστημα.